

کاروانسراها ، مهمانخانه های بین راهی کشور ایران در طی قرون متمادی گذشته بوده و سابقه آن به دوره هخامنشی یعنی بیش از دو هزار و پانصد سال قبل می رسد. در مسیر راه های مهم بین شهری ، کاروانسراها به فاصله مسافتی که کاروان در یک روز می توانسته طی کند ، ساخته می شده است .

به دلیل خشکی نسبی آب و هوا در بخش عمده ای از کشور ایران و دور بودن شهر ها و آبادی ها از یکدیگر ، وجود نقاطی جهت استراحت و تهیه آذوقه در بین راه ، امری حیاتی و ضروری بوده و بدون وجود این ایستگاه ها ، طی طریق و ارتباط بین مناطق مختلف کشور غیرممکن بوده است .

از آنجایی که در دوره پیش از اسلام ، خصوصاً در زمان پادشاهی هخامنشی ، وسعت مملکت ایران بسیار زیاد بوده و کنترل این امپراطوری وسیع احتیاج به خطوط ارتباطی منظم و مطمئن داشته ، مورخین یونان باستان مانند هرودت و گزنفون از وجود راه های امن و کاروانسراها خوب در ایران خبر می دهند.

هرودت در مورد راه های امپراطوری هخامنشی می نویسد: «واحد مقیاس راه ها پرسنگ است و به مسافت هر چهار پرسنگ منزلی تهیه شده موسوم به ایستگاه ؛ در این منازل مهمان خانه های خوب بر پا گردیده.

در دوره حکومت اشکانی و ساسانی نیز وجود راه های امن و کاروانسرا های مناسب امری ضروری برای اداره کشور پهناور ایران در این دوره تاریخی بوده است.

خصوصاً از آنجایی که ایران در مسیر تجارت بین المللی بین خاور دور از يك سو و سواحل مدیترانه و اروپا از طرف دیگر قرار داشته و بخش عمده ای از مسیر تجاری جاده ابریشم از سرحدات شمالی ایران می گذشته ، تامین امنیت و رفاه بازرگانان در این مسیر طولانی که منبع درآمد مهمی برای دولت بوده ، امری لازم و ضروری بوده است .

از دوره پادشاهی هخامنشی و اشکانی کاروانسرای شناخته شده ای در ایران باقی نمانده است ، ولی از زمان ساسانیان تعداد معدودی کاروانسرا باقی مانده که الگوی کاروانسرا های بعدی در دوره اسلامی قرار گرفته است.

از قدیمی ترین کاروانسرا های ایران می توان از کاروانسرای دروازه گچ نام برد. پایه ها و بخشی از دیوار های این کاروانسرا که با سنگ و آهک ساخته شده هنوز باقی است. این بنا دارای يك حیاط مرکزی و تعدادی دالان در اطراف حیاط است .

ماكسيم سيرو در كتاب خود به نام «كاروانسرا هاي ايران و ساختمان هاي كوچك ميان راه» مي نويسد: «در اواخر دوران ساساني دو نوع كاروانسرا در سرزمين ايران شناخته مي شد.

يكي از آنها شامل حياطي بوده كه در اطرافش يك نوع دالان عريضي براي چهارپايان ساخته بودند مانند كاروانسراي دروازه گچ نوع دوم شامل تالار هاي مستطيلي است كه در اطراف حيات مركزي قرار گرفته اند و اين از خصوصيات كاروانسرا هايირاني است در آن كاروانسرا هاي نوع اول مسيله اقامت مسافران تقريباً نادیده گرفته شده است.

در دوره اسلامي پلان اين دو نوع كاروانسرا به نحو بسيار منطقي اي تلفيق مي شود به صورتي كه در اطراف حياط مركزي ، اطاق هاي كاروانيان و در پشت آنها دالان هاي عريضي براي نگهداري چهارپايان احداث مي گردد و مانند بناي كاخ هاي اشكاني و ساساني ، در اغلب كاروانسرا ها در اطراف حيات مركزي دو و يا چهار ايوان مي سازند.

اين سبك كاروانسراهاي ايراني مورد تقليد بسياري از كشورها مانند پاكستان ، افغانستان ، هند و نواحي آسياي ميانه قرار گرفته است .

کاروانسرای قلعه خرگوشی

جاده یزد - اصفهان

کاروانسرای قلعه خرگوشی یزد

در بیابان های یزد، کاروانسرای سنگی زیبایی قرار دارد که از روزگار صفویان تا به حال ، پا برجا مانده است. کاروانسرای شگفت انگیزی به نام قلعه خرگوشی که بنای استوار و سنگی اش را باید در نزدیکی باتلاق گاوخونی ببینید. جایی در میانه جاده قدیمی یزد- اصفهان که تا شهر عقدا حدود شصت کیلومتر فاصله دارد.

کاروانسرای قلعه خرگوشی یکی از مهم ترین کاروانسراهای دوره صفوی است که بنای آن را به زمان حکومت شاه عباس صفوی نسبت می دهند. در واقع ، قلعه خرگوشی یکی از همان 999 کاروانسرای است که به دستور شاه عباس در مسیرهای اصلی آن زمان ساخته شده است .

تمام این بنای 80×80 متر از سنگ گرانیت و آجر ساخته شده است . حتی صفه ها ، حجره هاه و اصطبل بنا هم سنگی هستند و این شاید مهم ترین دلیل استوار ماندن قلعه خرگوشی تا امروز باشد. در بیابان های این منطقه ، معادن گرانیت زیادی وجود دارد و کارگران عصر صفوی ، وقتی کاروانسرای قلعه خرگوشی را می ساختند از گرانیت های کوه های اطراف استفاده کردند .

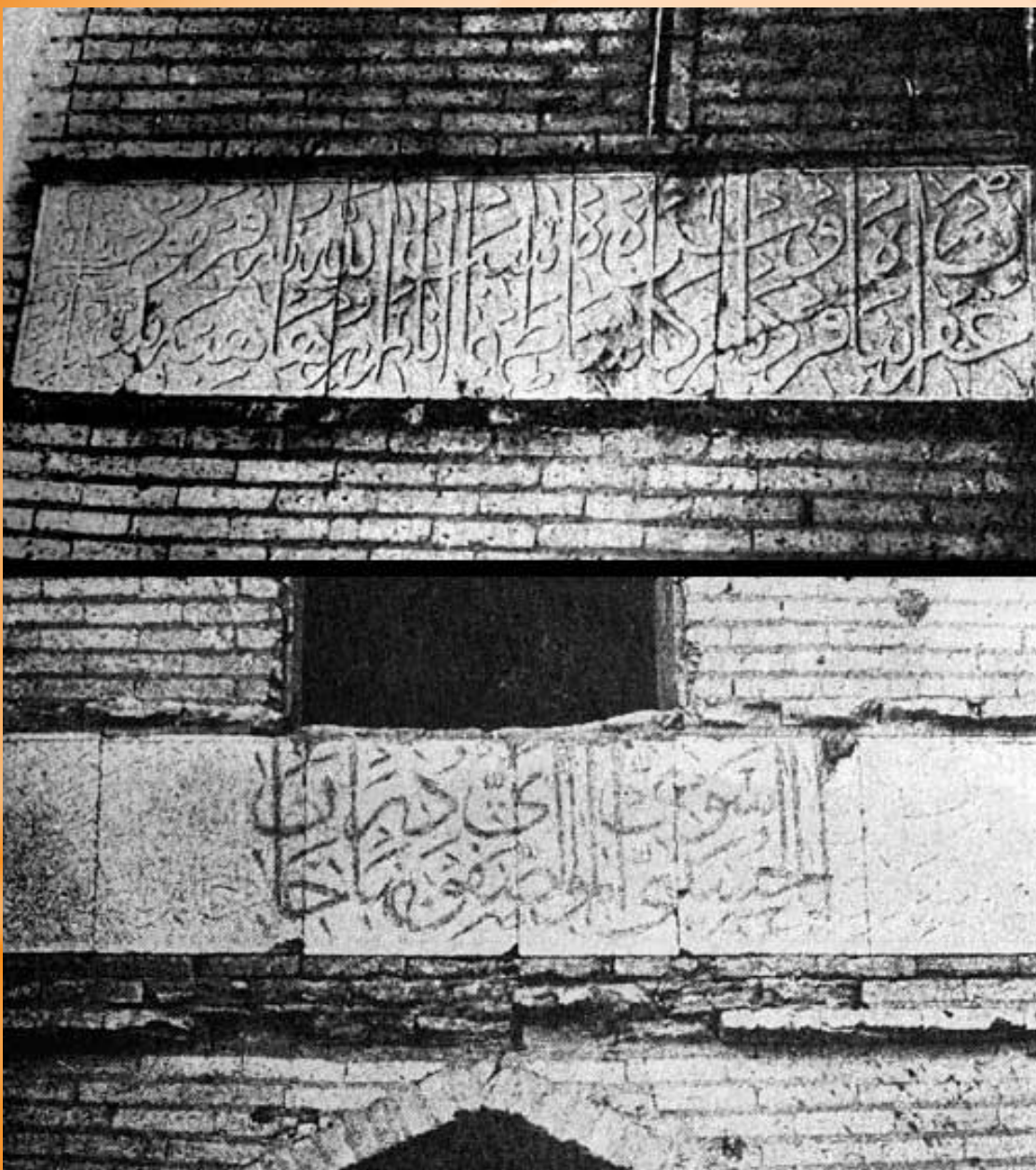
این بنا که در حوزه استحقاقی اردکان قرار دارد به شماره ثبتی 2236 تا سال 1386 در فهرست آثار ملی ندوشن ثبت گردیده بود که با تلاش نمایندگی میراث فرهنگی اردکان به فهرست آثار این شهرستان منتقل گردید. این رباط چهار ایوانی بوده و در اضلاع شرق و غرب خود هفت طاق پوش دارد که مرکز ایوان و در هر سوی ایوان سه اتاق دیگر می باشد. در اضلاع شمالی و جنوبی هفت طاق نما دارد که در مرکز ایوان ها و در طاق نمای های انتهایی به طویله های پشت اتاق ها راه می یابد.

این کاروانسرا کاملاً داخل طبیعت بکر و وسط کویر قرار گرفته و می‌توان از آن به عنوان یک رصدگاه بسیار زیبا و مناسب استفاده کرد. نزدیک‌ترین آبادی تا این کاروانسرا در فاصله 7 کیلومتری است که یک روستای تک خانواره است.

از دور این کاروانسرا منظره‌ای بسیار زیبا دارد. داخل آن اتاقک‌های سنگی وجود دارد که محل اتراق مسافرین بوده در ضمن محلی هم برای نگهداری حیوانات وجود دارد.

شاید جالب ترین تزئین بنا که در نگاه اول
نظرتان را جلب می کند ، کتیبه ای است که بر
سر در ورودی نصب شده و روی آن به خط "علی
رضا عباسی" خطاط معروف عصر "شاه عباس"
نوشته شده است. این کتیبه ، روی پانزده قطعه
سنگ سبز رنگ به طول هشت متر و
عرض شصت سانتیمتر و در سه ضلع مدخل
نصب شده است .

ایوان ضلع جنوبی دارای محراب بوده و این نکته ای است که قابل اهمیت می باشد. تا ارتفاع دو متری و تا پای طاق قوس ها و سقف ها بنا از سنگ لاشه منطقه ساخته شده و ارتفاع بالا با آجر می توان دلیلش دوری را کوره های آجر پزی به بنا باشد و نیز سیل های احتمالی که از منطقه می گذشته.

این رباط را ازسوي مي توان به کارباط يا خان هم ناميد وجود پنج برج نما در هر ضلع و حفره هاي تير انداز در بالاي ديوار ها خود يکي از اين دلایل است که این رباط علاوه بر کاربري خدماتي کاربري نظامي هم داشته است. يکي ديگر از دلایل وجود شاه نشين بر سر درب ورودي مي باشد که هم محل اقامت بزرگان بوده و هم در زمان نبود کارواني در کارباط محل اقامت کاروان دار و کساني که از بنا محافظت مي کردند.

فاصله بین این **کاروانسرا** و عقدا حدود 60 کیلومتر است و این بنا از آثار دوره صفوی است.

عناصر معماری: این کاروانسرا شامل صفه‌ها، حجره‌ها، اصطبل و دیوارهای روی پشت بام، با 2 متر عرض است.

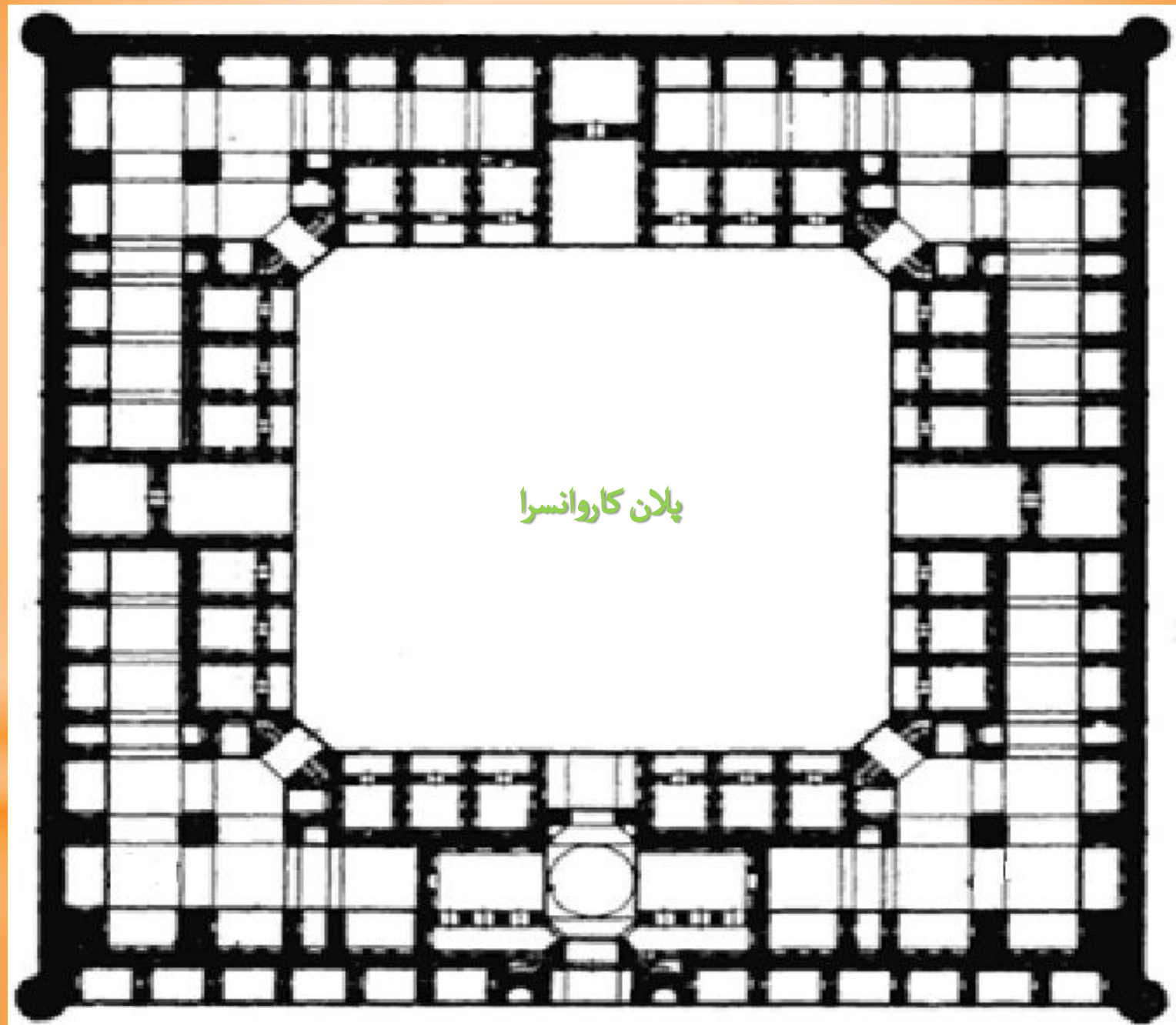

ویژگیهای معماری: این کاروانسرا 2 طبقه و طبقه دوم آن شاه نشین

است. در داخل رباط 18 صفه وجود دارد. صفه بزرگ‌تر و صفه دیگری که

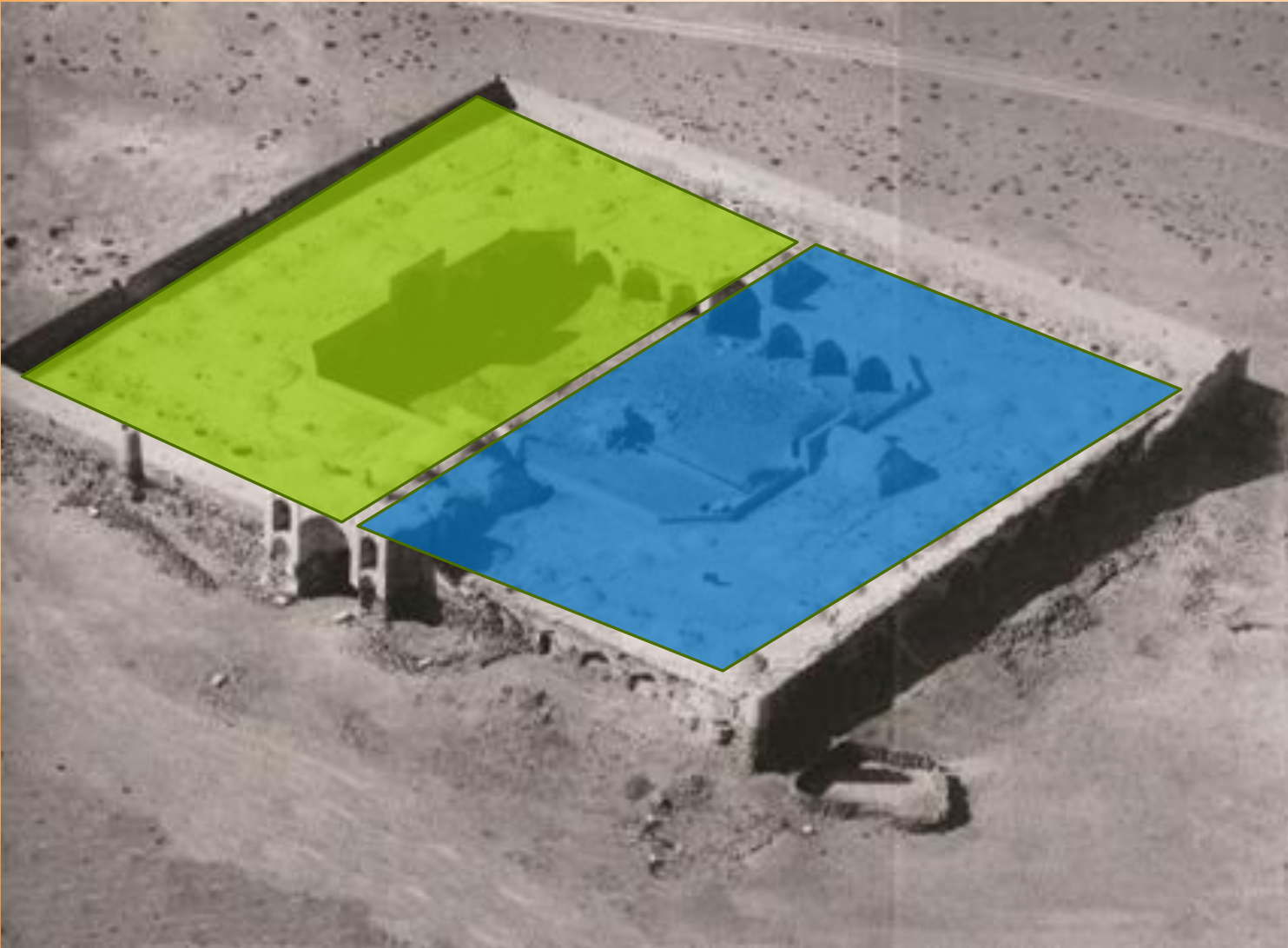
در قسمت جنوبی قرار دارد، دارای محراب و نماز گاه است.

پلان کاروانسرا

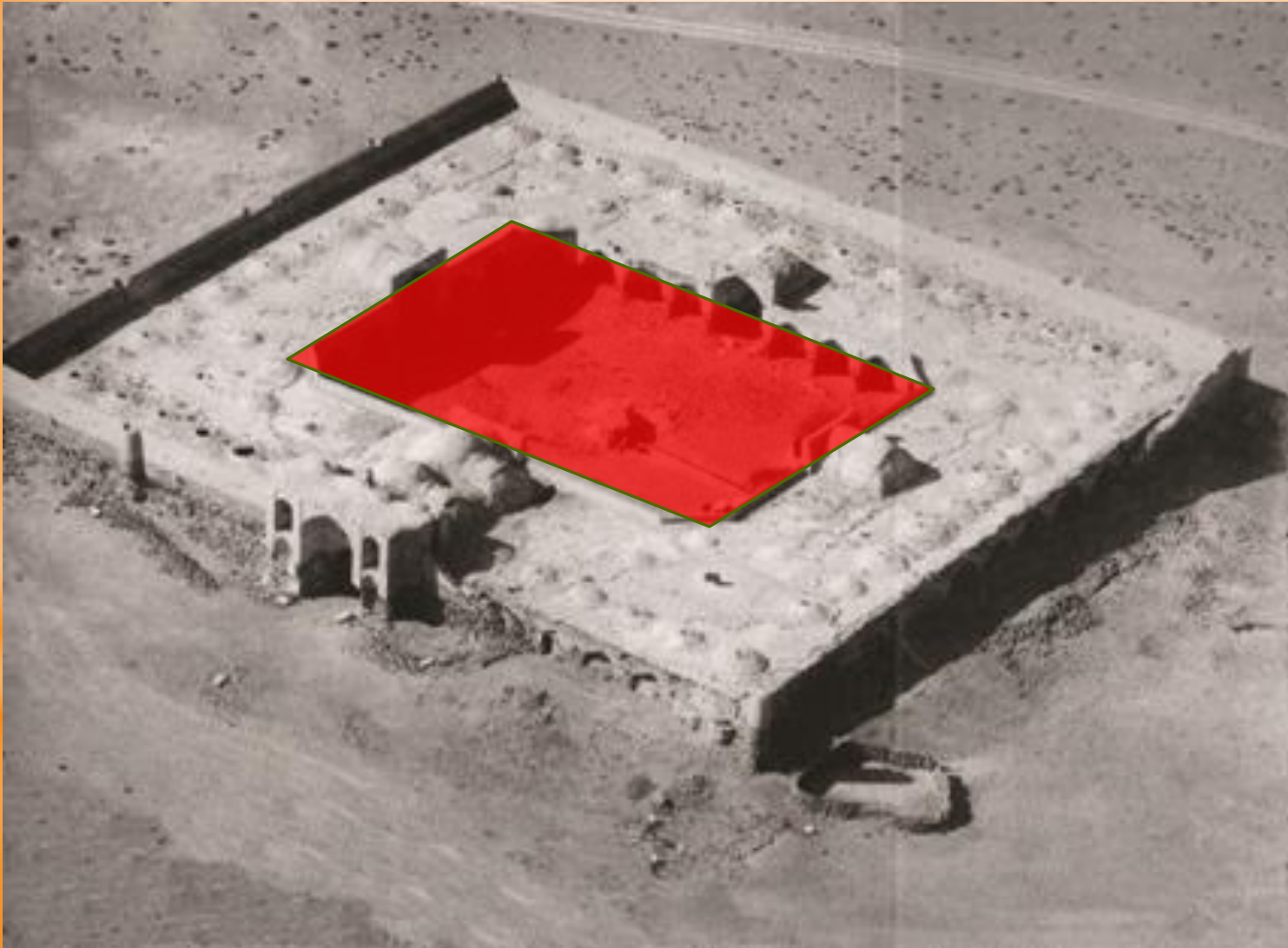
عناصر معماری

تقارن در پلان

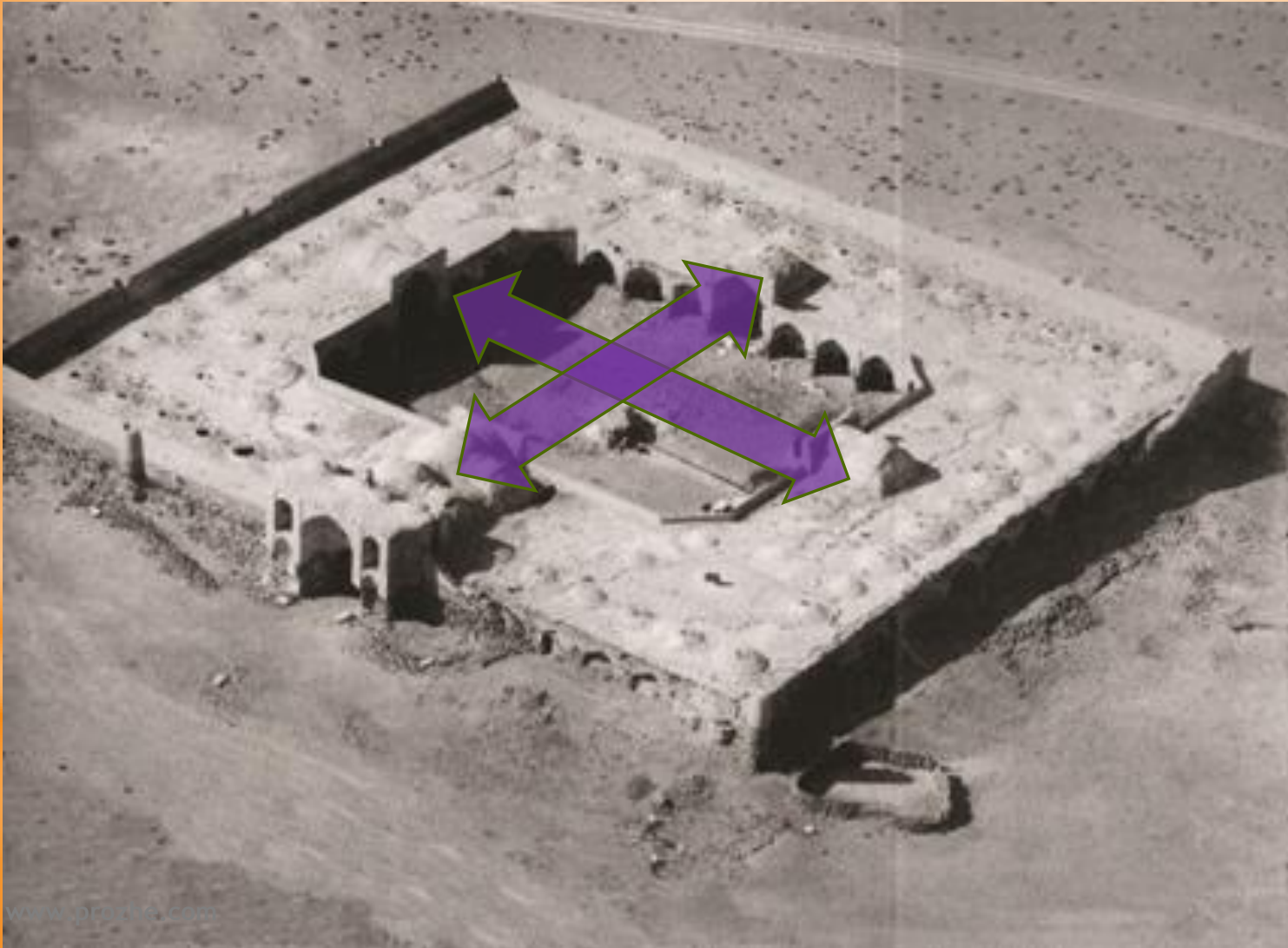
عناصر معماری

حیات مرکزی

عناصر معماری

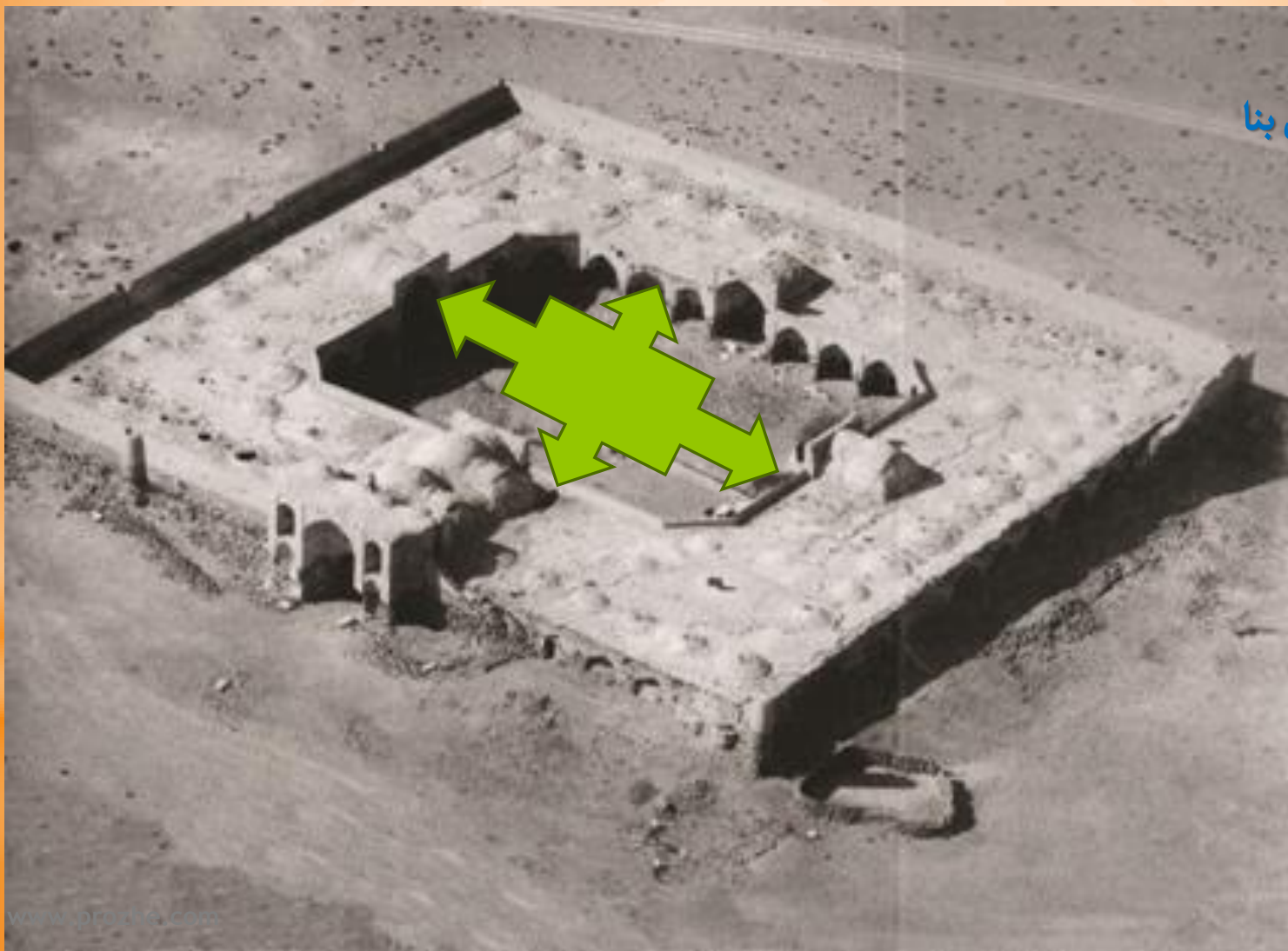
محور بندی

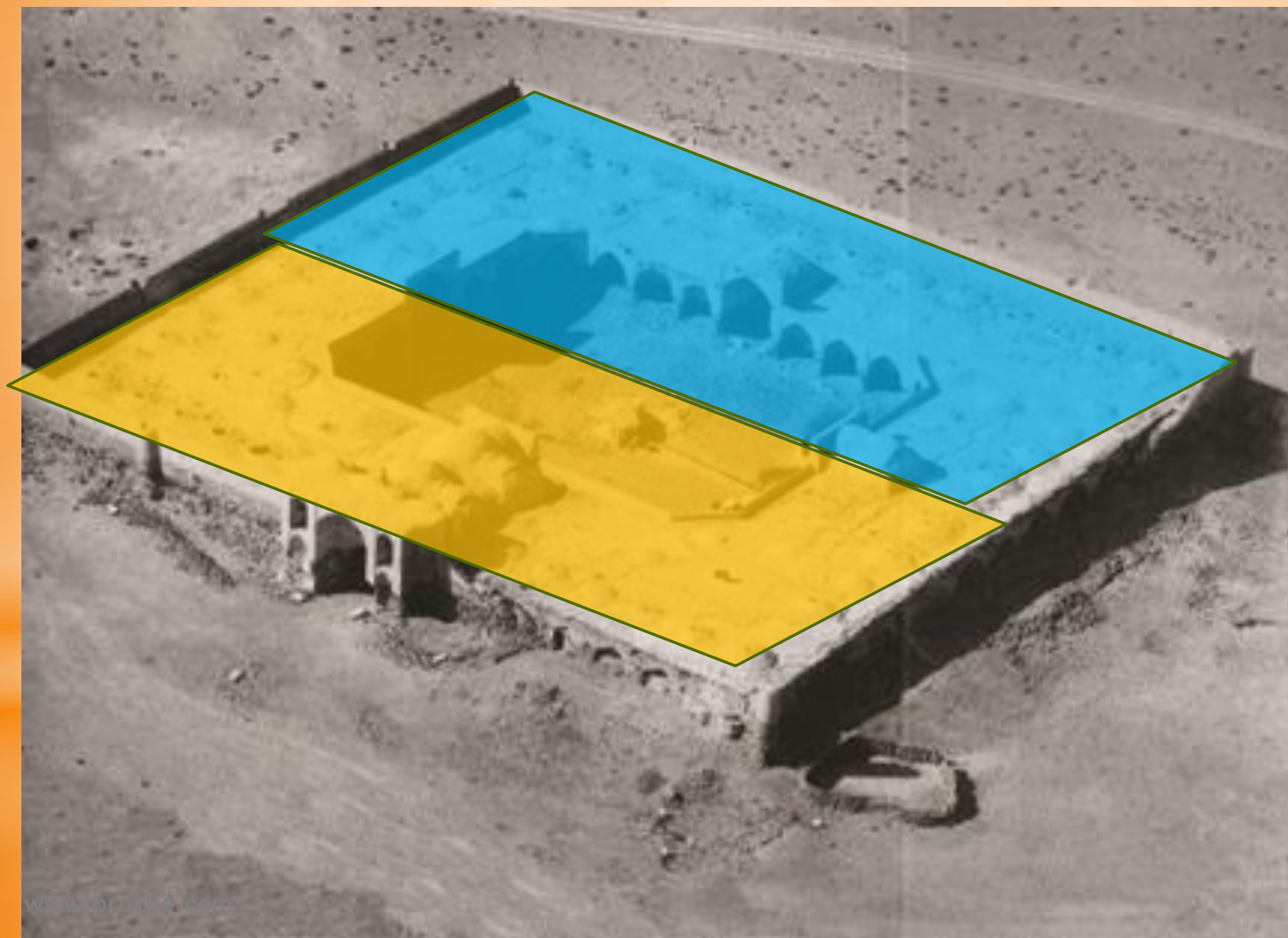

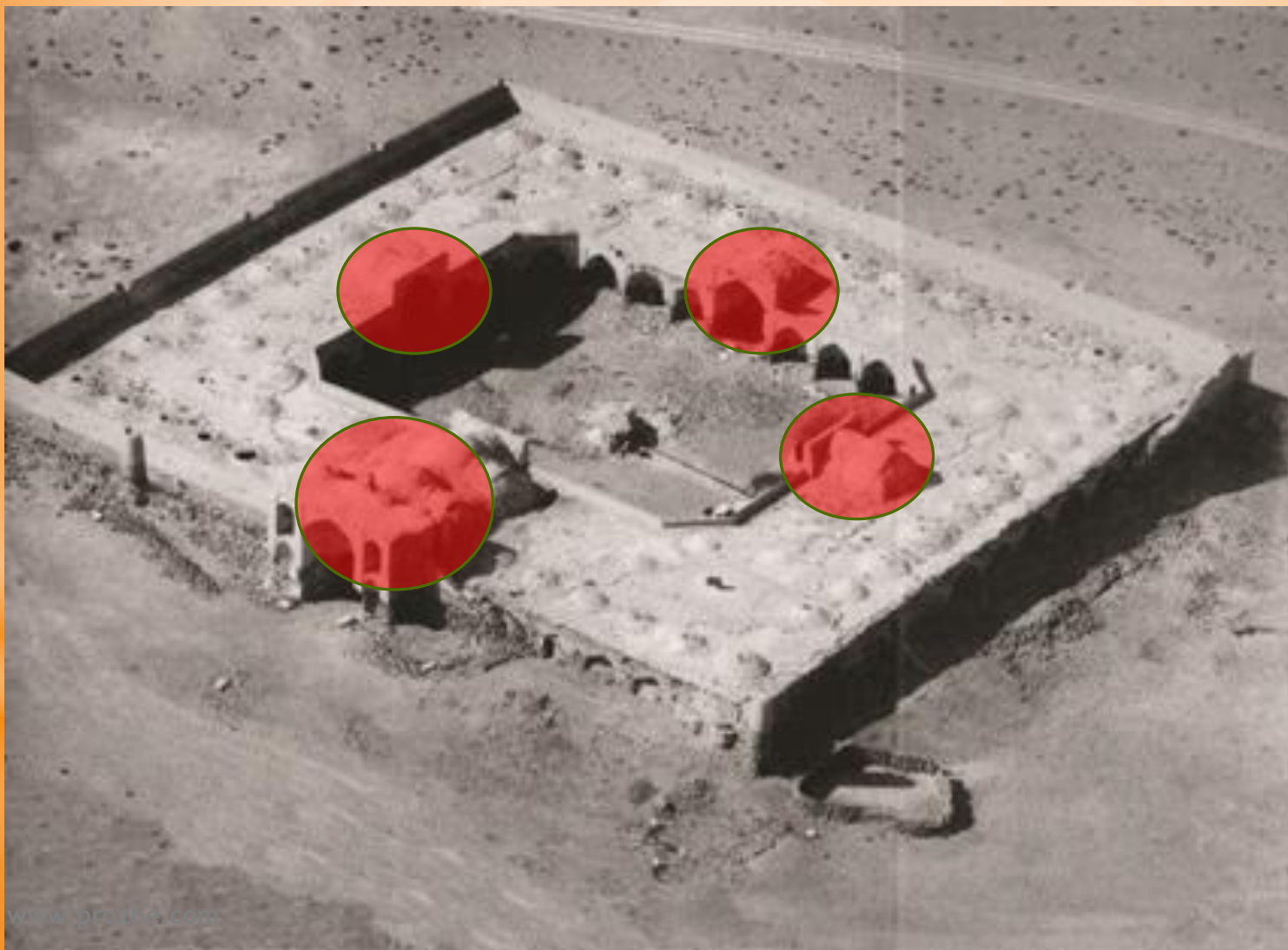
عناصر معماری

درون گرایی

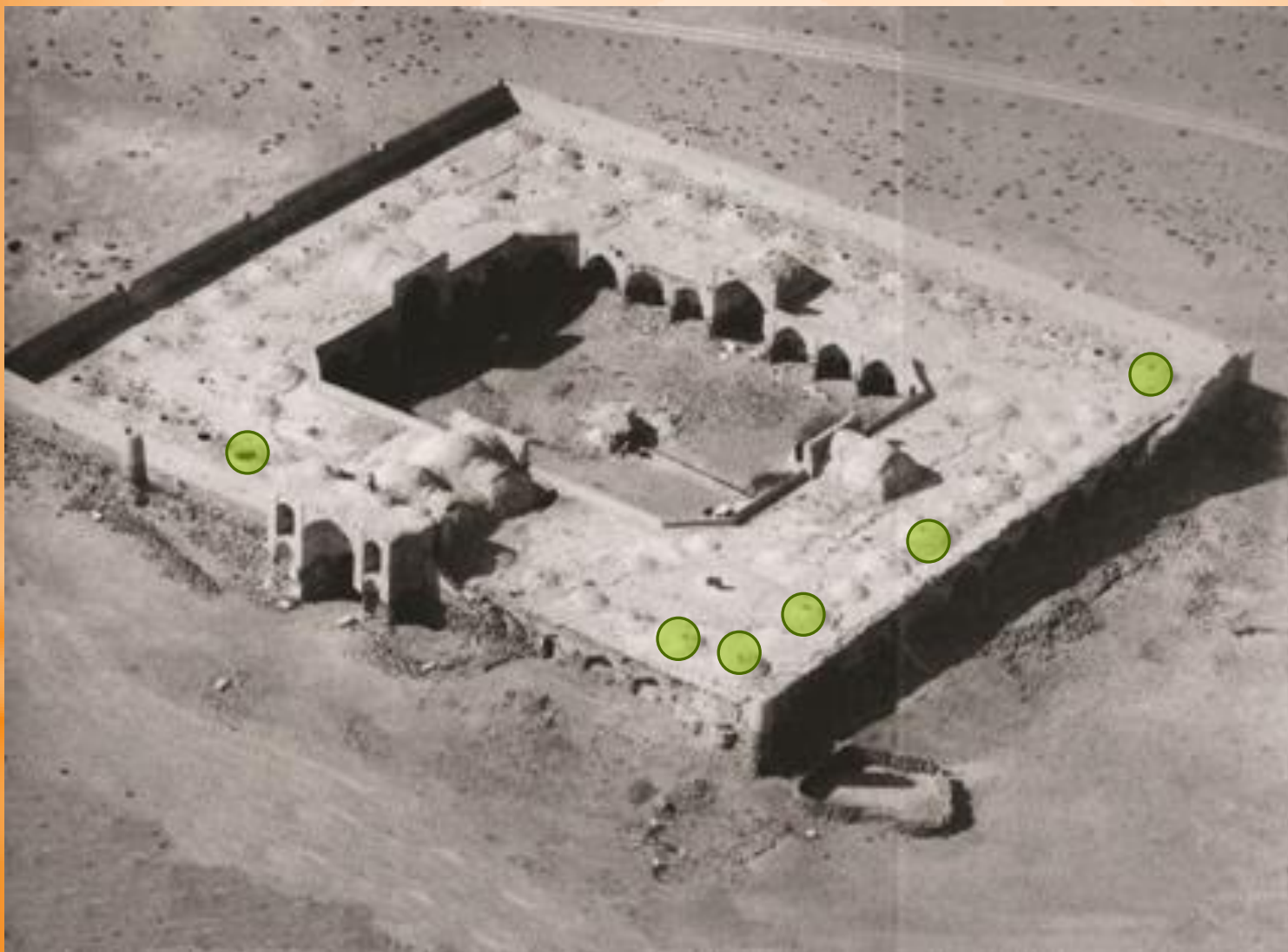
نورگیری از داخل بنا

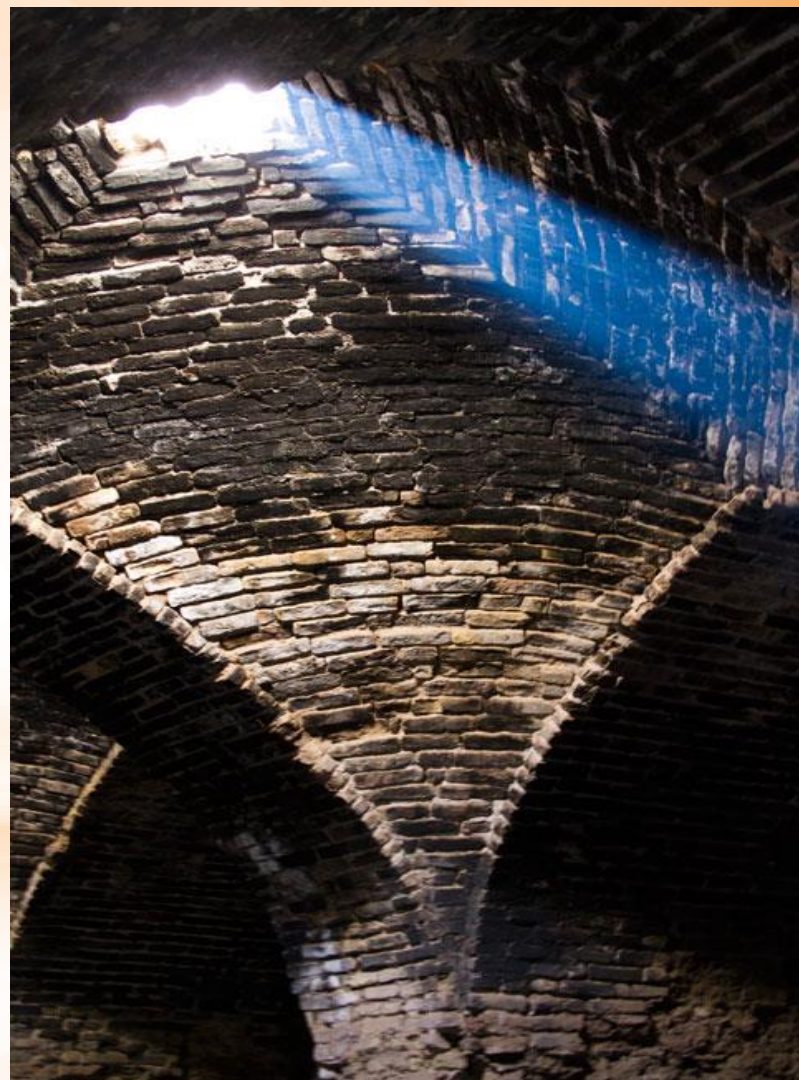

نیارش (استفاده از گنبد های کوچک برای استاتیک بنا)

تعبیه حوض در مرکز بنا (یکی از عناصر چهارگانه مقدس ایرانیان)

کاروانسرای قصر بهرام

جاده گرمسار - ورامین

کاروانسرای قصر بهرام

کاروانسرای قصر بهرام در ۱۵۴ کیلومتری جنوب تهران و بر سر راه جاده سنگی قدیمی و کاروانروی کویری اصفهان . کاشان . گرمسار قرار دارد .
این جاده در طول مسیر خود از کنار کاروانسرای عین‌الرشید می‌گذرد و به جاده سنگفرش نیز معروف است .

پس از مسجد جامع ورامین که الگوی کاملی از مساجد چهار ایوانی بنا شده در قرن هشتم هجری است روستای قلعه بلند قرار دارد.

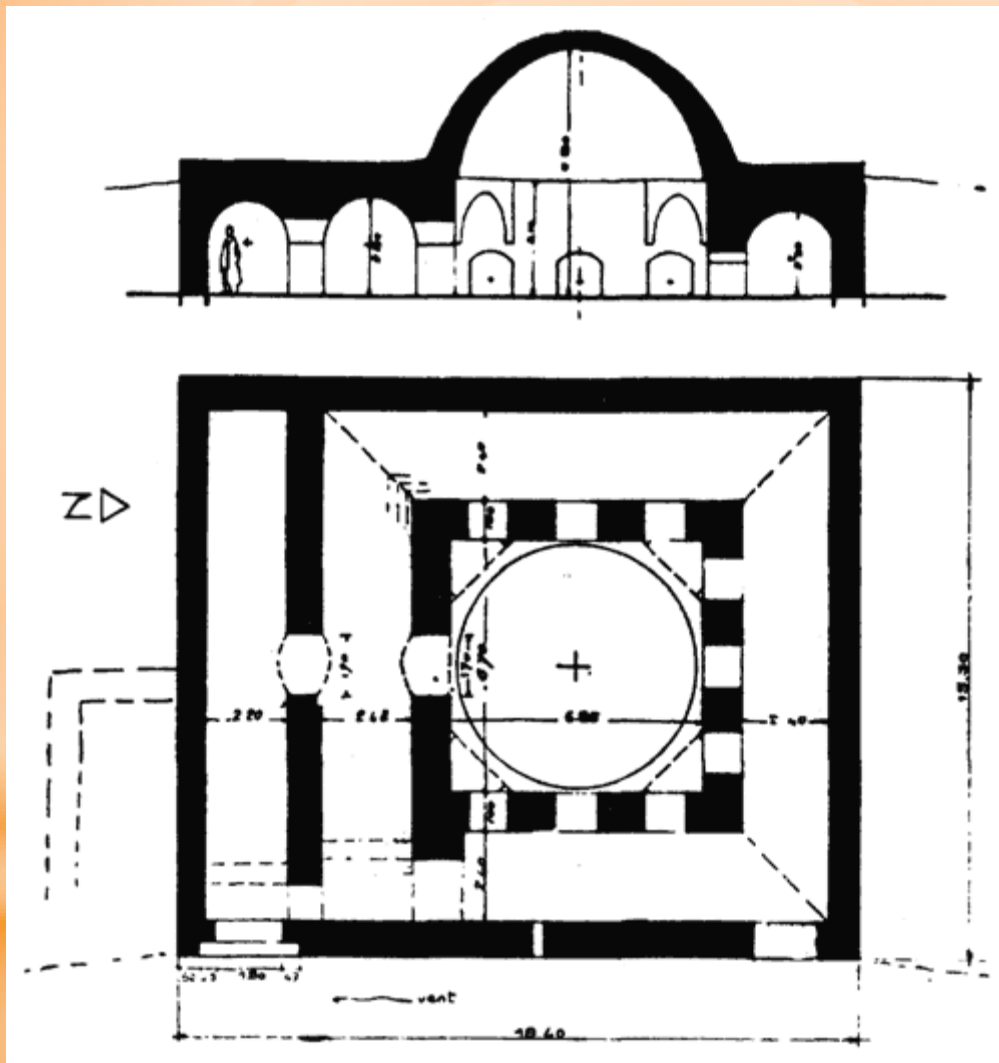
وجه تسمیه قلعه بلند به دلیل وجود يك قلعه تاریخی مربوط به قبل از اسلام در این روستاست که فقط بخشی از آن باقی مانده است.

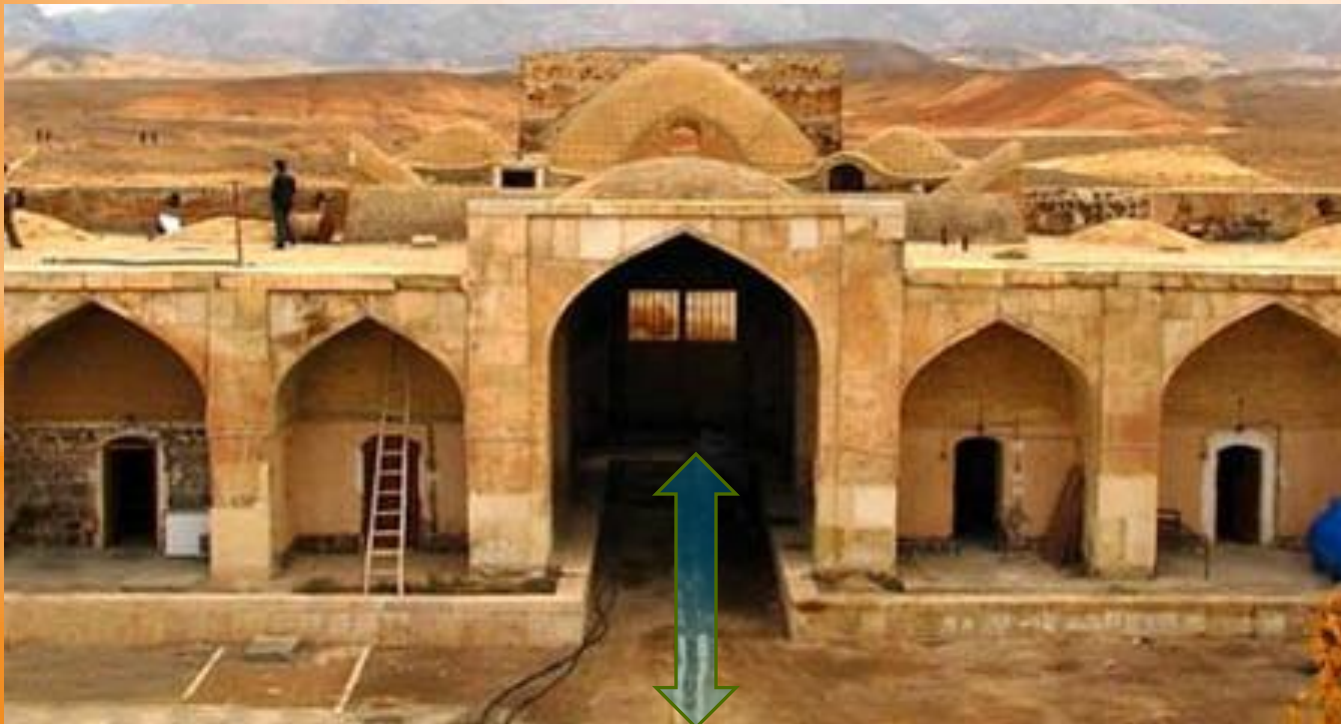
در شمال این روستا قلعه‌ای معروف به کاظم آباد وجود دارد که با خشت و گل بنا شده و به عنوان يك مجموعه دامپروری و کشاورزی در دوره قاجار و پهلوی اول مورد بهره‌برداری بوده است. این قلعه که پلان مربع مستطیل دارد دارای ۴ برج در چهارگوشه خود است و تنها ورودی آن در ضلع شرقی قرار دارد؛ وجود حمام عمومی در مجاور بخش مسکونی نشان از اهمیت این قلعه دارد. این مجموعه یکی از معدود سکونتگاه‌های زیستی و فعالیتی بر مبنای مناسبات خان محور است که به عنوان نمونه‌ای نسبتاً سالم قابل بازسازی و بهره‌برداری با اهداف گردشگری است.

بعد از تماشای این قلعه و پس از عبور از سیاه کوه و پشت سر گذاردن پیچ و خم‌های مسیر، قصر بهرام در میانه تپه ماهورهایی پراکنده در دامنه کوه، خودنمایی می‌کند و بالاخره قصر پیدا می‌شود. این کاروانسرا که نام عجیب ولی با مسمای قصر بهرام را بر آن نهاده‌اند با سنگ‌های سفید مایل به کرم رنگ پوشیده شده است.

برج‌های چند وجهی تعبیه شده در گوشه‌های بنا و همچنین سردر ورودی آن که به سمت شمال باز شده و به شکلی استادانه با سنگ تراش خورده نماسازی شده است. حیاط مرکزی، حجرات در اطراف و اصطبل‌ها در پشت آن همان پلان قالب کاروانسراهای ایران است که البته در این کاروانسرا از ایوان جنوبی نیز به عنوان ورودی به منظور امکان دسترسی سریع به کوه استفاده می‌شده است که از ویژگی‌های این بنا به شمار می‌رود.

کاروانسرای ۴ ایوانی که ایوان غربی آن جایگاهی شاهانه دارد ؛ جوی آب تراشیده شده از سنگ که از چشمه‌ای در دل کوه آب را به حوض وسط حیاط می‌رسانده و حدود ۵ کیلومتر تا سر چشمه امتداد یافته است. زحماتی که برای ساختن این بنا در این مکان انجام گرفته است کاخ آپادانا را با باغ‌های افسانه‌ای‌اش تداعی می‌کند. آپادانایی کوچک که باغش طبیعت است و با امکانات اندک موجود در پیرامونش ایجاد شده است. سنگ از کوهی در همان نزدیکی استخراج شده است و در گرما و سرمای طاقت‌فرسا آن را تیشه کاری کرده‌اند.

در بین شیوه‌های استفاده از آب برای خنک کردن هوای گرم و خشک که در معماری ایران به تناسب اقلیم‌های مختلف مرسوم بوده است این مورد نمونه‌ای استثنایی است. در مواردی تعبیه حوضچه آب در زیر بادگیرها مشاهده می‌شود اما استفاده از آب با حجم زیاد و به صورت روان و یا چند کاربری، منحصر به قصر بهرام است. در نزدیکی قصر بهرام کاروانسرای دیگری به نام «عین الرشید» وجود دارد که به جز قسمت از راه که با سنگ ساخته شده بقیه بنا با استفاده از آجر شکل گرفته است. آب انبار بزرگی در گوشه شمال شرقی این بنا وجود دارد که گنبد آن فروریخته است. حجم بالای ذخیره آب این آب انبار نشان از تردد بالای کاروانیان از این مسیر دارد.

اهمیت این بنا علاوه بر استفاده از سنگ در نمای بنا .تنها مورد باقی مانده از دوره صفوی که به این روش سطوح داخل و بیرون آن نماسازی شده است و به این دلیل منحصر به فرد است .آفریدن امکانات رفاهی در کناره کویر سوزان است که کاروانسرا را به قصر شبیه می سازد.

بنای قصر بهرام که به بهرام گور ساسانی اشاره دارد دارای ویژگی های خاصی است که این بنا را از سایر کاروانسراهای دوره صفوی متمایز ساخته است.

مهم ترین ویژگی این بنا ، هدایت آب از دوردست و آوردن آن به درون کاروانسرا و

ساختن شگفت انگیزترین کولر آبی جهان برای استراحت پادشاه پرتلاش ایران زمین است که در دوره او معماری ایران به اوج افتخارات و شکوه خود بازگشت.

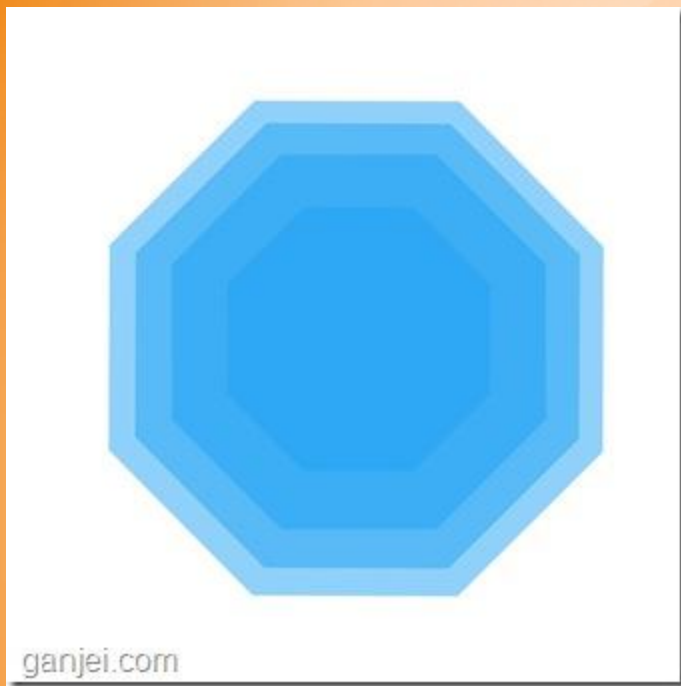
ظاهر بیرونی این [کاروانسرا](#) به شکل مربع است و نمای آن از سنگ‌های بزرگ و منظم آهکی و سفیدرنگ است. قصر دارای چهار برج بلند و نیم دایره و دو دروازه شمالی و جنوبی است.

این قصر به صورت چهار ایوانی است و اتاق‌ها در اطراف حیاط یا صحن مرکزی قرار دارند. حیاط مرکزی محوطه‌ای بزرگ و 8 ضلعی است و ۲۴ اتاق در اطراف آن وجود دارد.

حوض چهارگوشی به عمق حدود ۲ متر در وسط حیاط مرکزی وجود دارد. حیاط بزرگ ساده‌ای با طاق بلند ضریبی نیز در طرف شرقی این کاروانسرا وجود دارد.

در طرف غربی حیاط مرکزی، تالاری وسیعی قرار دارد که داخل آن دارای قسمت شاه‌نشین و تاقچه‌هایی در اطراف و یک ایوان در جلوی تالار است.

اکثر کاروانسراها ، یک بنای مستطیل یا مربع شکل هستند ، با یک حیاط بزرگ در وسط و یک سری اتاق (معمولا با کمی ارتفاع از سطح) دور تا دور این حیاط .

«خان خوره» هشت ضلعی است:

چهار تا هشت ضلعی تودرتو را در نظر بگیرید ، داخلی ترین هشت ضلعی می شود حیاط وسط کاروانسرا و بیرونی ترین می شود دیوار خارجی آن .

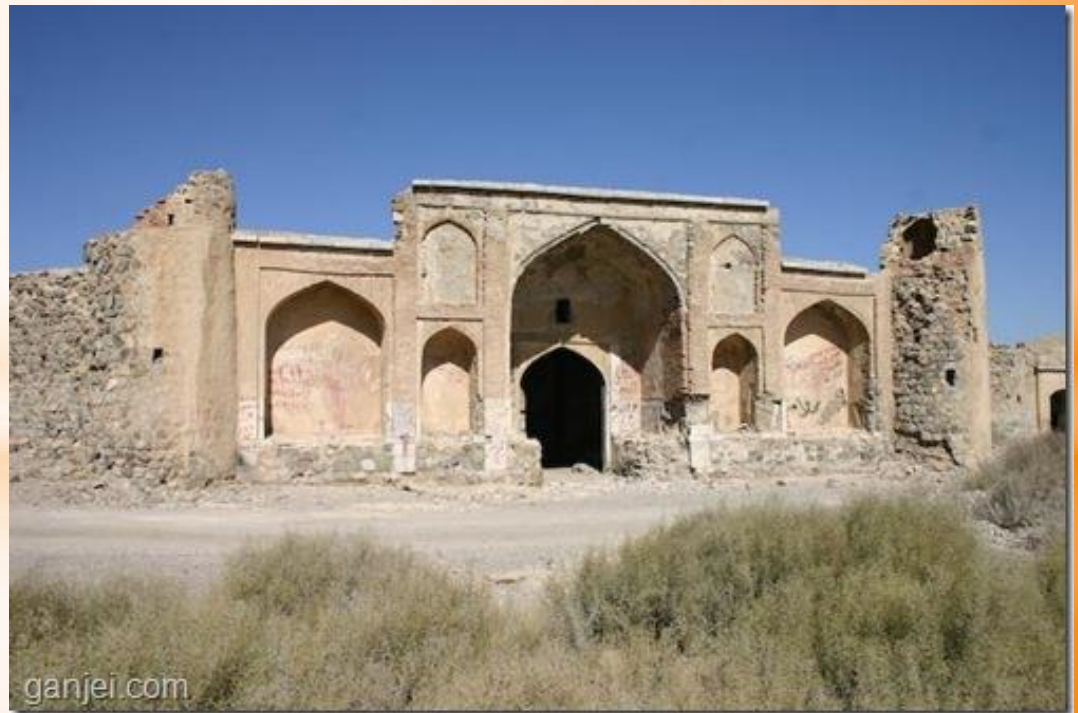
حالا کمی با فضاهای ناشی از این هشت ضلعی ها بازی کنیم

اول به چهار ضلع روبروی هم ، چهار مستطیل اضافه کنیم. یکی شان می شود ورودی کاروانسرا و سه تای دیگر می شوند سه اتاق بزرگ و تراس این اتاق ها و کنارشان هم دو اتاق کوچکتر.

دو طرف ورودی هم دو دایره ی سیاه بگذاریم به جای دو برج نگهبانی.

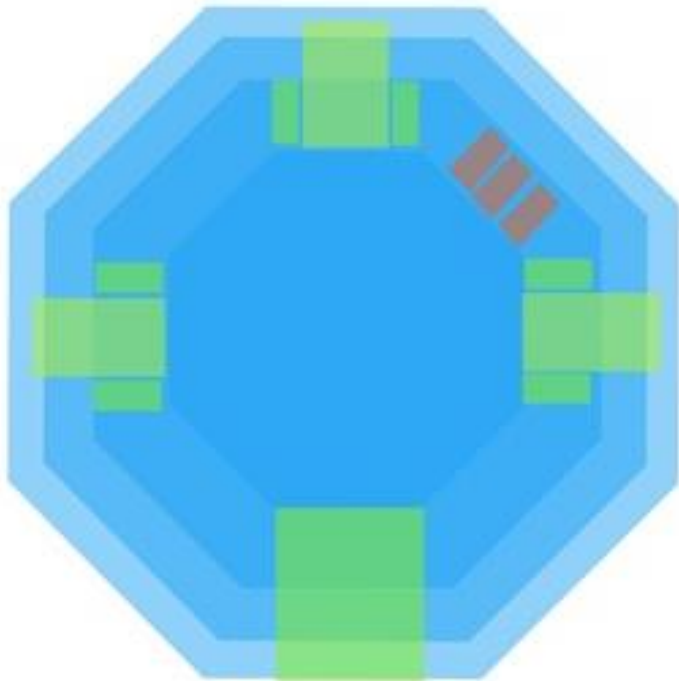
ganjei.com

ganjei.com

توی هر ضلع خالی مانده ، سه اتاق کوچک مشرف به حیاط

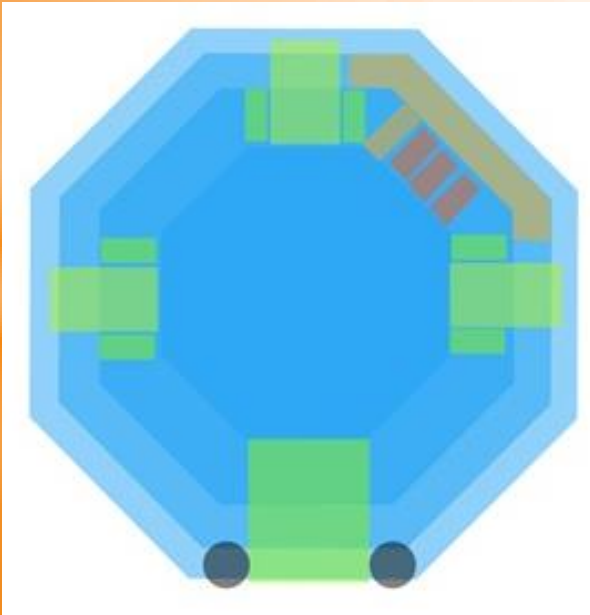
هست ■

سه تایی سمت راست اتاق اند ، سمت چپی یک راهرو است

جالبترین فضای کاروانسرا ، پشت این اتاقهاست و بجز یک ورودی کوچک که به حیاط باز می شود راهی به بیرون ندارد. (هواکش های توی سقف راه به بیرون حساب نشده است)

عکس از راهروی ورودی

از فضای داخلی، «کمر» فضا

البته یک فضای مستطیل شکل هم به یکی از دیوارهای کاروانسرا
چسبیده و سه اتاق بزرگ هم دارد که از روی تزئینات آجری اش
فکر می‌کنم الحاقی و مربوط به دوره‌ی قاجار باشد.

بنای دیگری که به «حرمسرا» موسوم است و حدود ۳۰ کیلومتر جاده سنگ فرش که بر روی زمین‌های باتلاقی فاصله بین قصر بهرام تا گرمسار ساخته شده است مجموعه ای شگفت انگیز را در طبیعت زیبای کویر با آسمان پاک آن ایجاد کرده است چنان که می‌توان ستاره‌ها را که همچون دانه‌های الماس از آسمان شب‌های کویر آویزان شده‌اند ، از این مکان به نظاره نشست.

عکس از خرابه های حرمسرا

کاروانسرای شاه عباسی قصر بهرام که به کاروانسرای عباس آباد نیز مشهور است و در حال حاضر به عنوان پاسگاه شکاربانی پارک ملی کویر و نیز مهمانسرای برای اقامت گردشگران و محققین مورد استفاده قرار می گیرد. این کاروانسرای سنگی توسط سازمان حفاظت محیط زیست با نظارت سازمان

میراث فرهنگی تعمیر و مرمت شده است.

کاروانسرای افضل

شوشتر

این بنا در شهر شوشتر و در ضلع غربی خیابان طالقانی -کوچه سنگ فرش ، واقع است. این کاروانسرا در دوره قاجاریه ساخته شده است. در گذشته مرکز توزیع غله بوده است.

این کاروانسرا به سبک معماری سنتی بصورت دوره ساز بنا شده و شامل یک طبقه یا شبستان (زیر زمین) می باشد. مساحت کل بنا 1000 متر مربع و بخش آجری نوساز در ضلع جنوبی 350 متر است.

کاروانسرای افضل یکی از سالمترین کاروانسراهای شوشتر بوده و تا حد زیادی از دخل و تصرفات مصون مانده است. این بنا با شماره 7940 در فهرست آثار ملی به ثبت رسیده و دارای مالکیت خصوصی است.

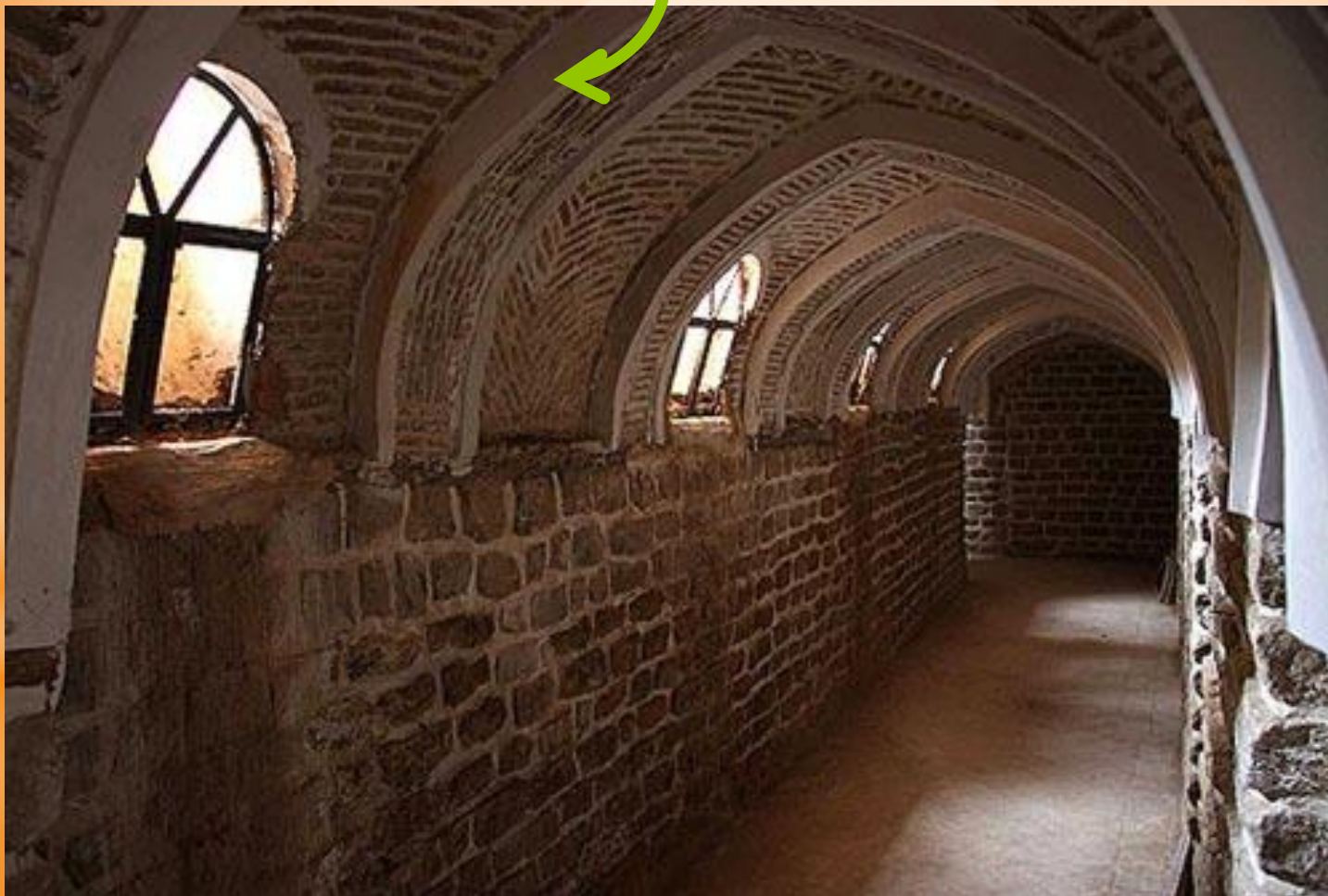
اهمیت معماری:

اهمیت اصلی این بنا در معماری و به نوعی می توان گفت در شهرسازی این است که اولین کاروانسرای به حساب می آید که در داخل شهر بنا شده به نوعی دیگر می توان آن را به عنوان اولین مهمانسرا و یا هتل در شهرسازی ایران به شمار آورد.

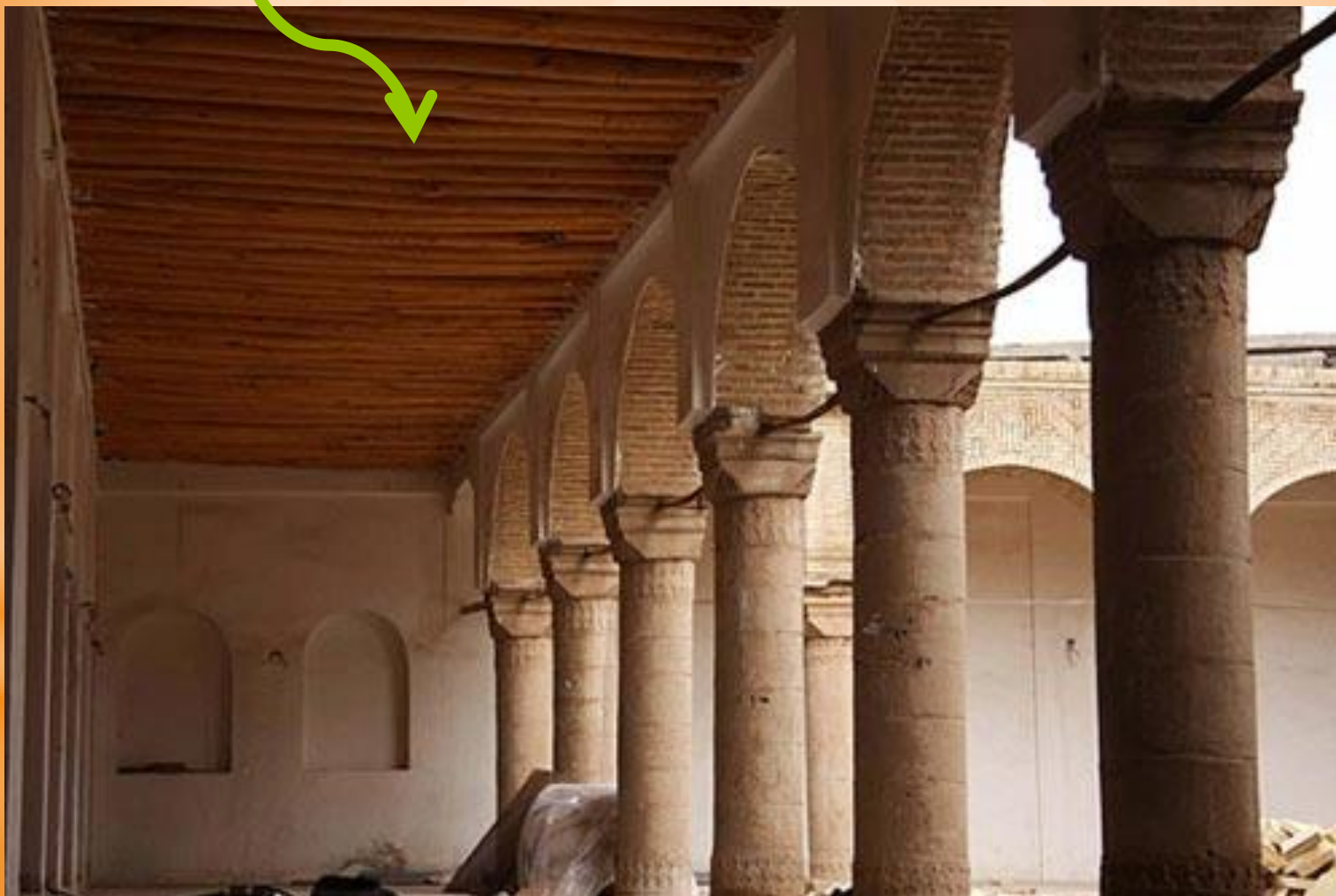
شاخصه های معماری:

استفاده از بندهای چفد و قوس برای مهار بار سقف

شاخصه های معماری:

استفاده از تیرهای چوبی برای مهاربندی سقفهای مسطح مطابق با اقلیم گرم و مرطوب

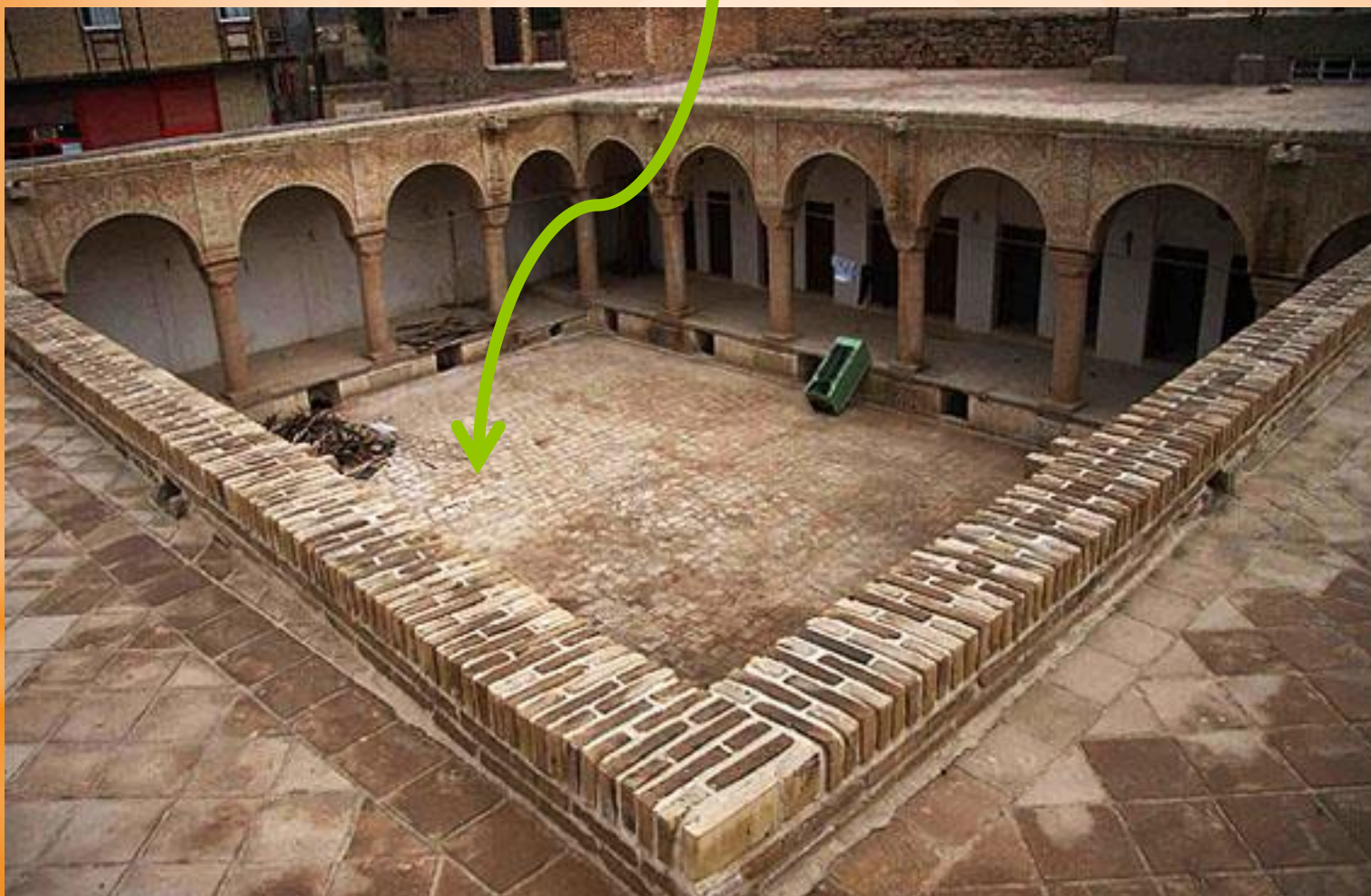
شاخصه های معماری:

طراحی راهرو به صورت غلامگرد در اطراف حیاط مرکزی مطابق با اقلیم گرم و مرطوب

شاخصه های معماری:

تعبیه حیاط مرکزی به صورت گودال در داخل زمین برای فرار از گرمای هوا مطابق با اقلیمهای گرم

شاخصه های معماری:

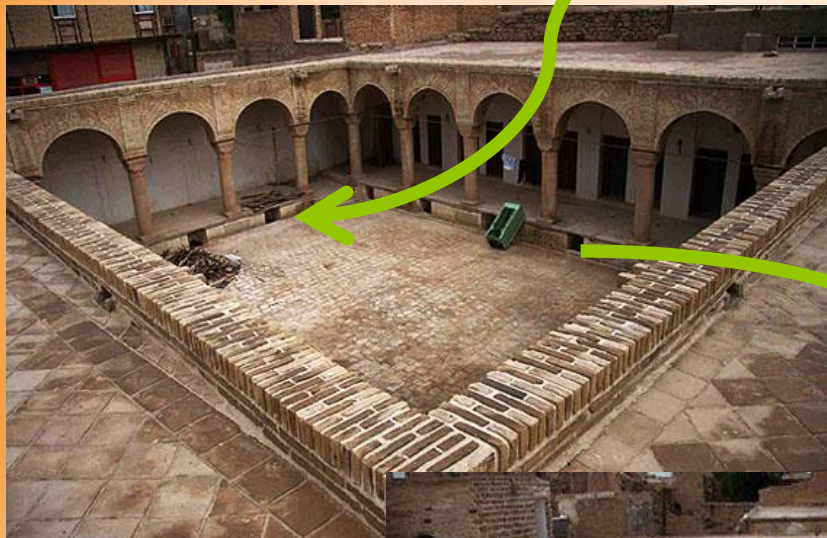
استفاده از آرایه گچ در کنار آجر کاری در نماهای داخلی

شاخصه های معماری:

تعبیه دریاچه های در زیر ایوانها برای ارتباط با زیر زمین آن

این زیرزمینها محل نگهداری گندم و غلات بوده و از سرمای آن استفاده بهینه می شده است.

شاخصه های معماری:

طراحی فضاهای تو در تو با اختلاف سطح برای پیش بینی تغییر کاربری از کاروانسرا به قلعه و پناهگاه در جنگها

شاخصه های معماری:

استفاده از آرایه های چوبی به فرمهای نزدیک به فرمهای عربی

شاخصه های معماری:

و البته کالا واضح و قابل انتظار است و نیازی به توضیح تأکیدی ندارد:

- (1) استفاده از فرم ایده آل ایرانیها یعنی حیاط مرکزی
- (2) طراحی پلان به صورت دو فضای تابستان نشین و زمستان نشین
- (3) در نظر گرفتن اصول درونگرایی و حریمیت
- (4) و خودبسندگی و استفاده از مصالح بوم آورد

کاروانسرای مادرشاه

اصفهان

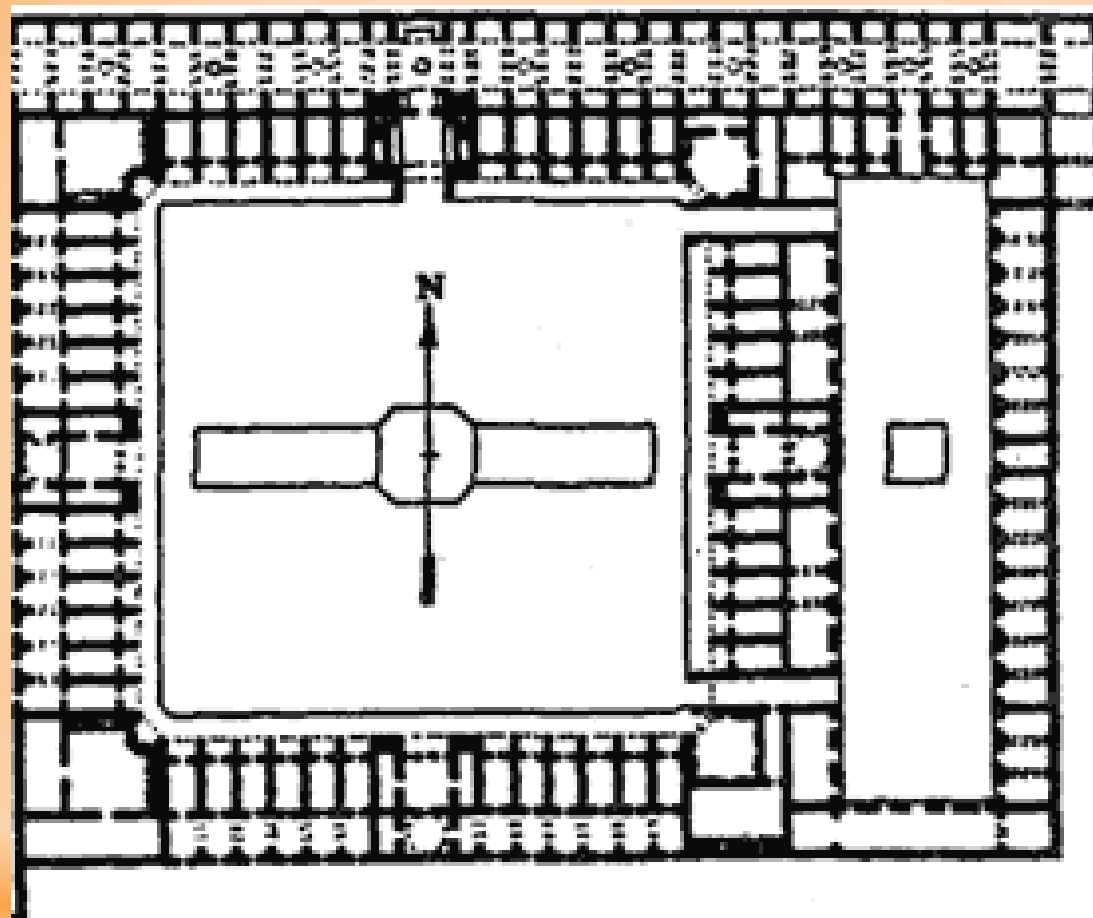
شاخصه های معماری:

سبک معماری این بنا به شیوه اصفهانی است.

از نظر تناسب معماری و زیبایی طرح کاشی کاری ، گنبد مدرسه چهارباغ بعد از مسجد شیخ لطف الله قرار دارد ولی در نظر استادان بزرگ این فن ، در مجلل این بنا که با طلا و نقره تزئین شده از لحاظ زرگری ، طلاکاری ، طراحی و قلمزنی ، شاهکاری از صنایع ظریفه است و نظیر ندارد.

مدرسه چهارباغ از لحاظ کاشی کاری هم دارای اهمیت است و انواع مختلف این فن را مانند کاشی هفت رنگ ، معرق ، گره چینی ، پیلی و معقلی را در خود جای داده و در حقیقت موزه کاشی کاری اصفهان می باشد.

محراب و منبر یکپارچه مرمری ، حجره مخصوص شاه سلطان حسین ، کاشی کاری بی نظیر مدخل مدرسه ، خطوط نستعلیق کتیبه ها و پنجره های چوبی آلت بُری شده از قسمت های بسیار جالب و تماشایی این بنای نفیس تاریخی است. درختان چنار کهنسال و جوی آبی که در آن جریان دارد ، بر زیبایی تزئینات نفیس کاشی کاری این بنای تاریخی افزوده و این مکان را بسیار فرح بخش و روح نواز کرده است

0 10 20 30 40 50

کاروانسرا

اصطبل

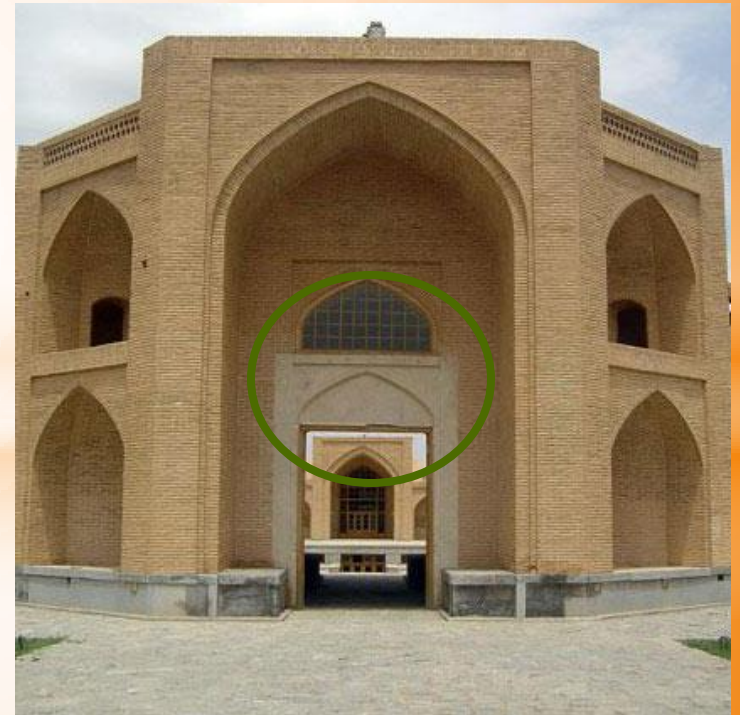
کاروانسرای مادر شاه که مجلل‌ترین اقامتگاه مسافرین سه سده پیش بوده و متصل به ساختمان‌های مدرسه چهارباغ، در ضلع شرقی آن است، هم اکنون تبدیل به مهمانسرای به نام مهمانسرای عباسی شده و از لحاظ سبک معماری در بین هتل‌های درجه اول دنیا در زمان حاضر بی‌نظیر و منحصر به فرد است. تنها کاروانسرای است که در حال حاضر نیز پذیرای مسافرین است.

هیچ کتیبه‌ای برای تعیین قدمت در بنا وجود ندارد. سیرو بنا را به شاه عباس دوم و یا شاه سلیمان اول صفوی نسبت داده است.

اکثر جهانگردان این بنا را از کاروانسراهایی می‌دانند که به امر مادرشاه عباس ساخته شده است ولی مشخص نیست که منظور شاه عباس اول است یا شاه عباس دوم.

وجه تسمیه بنا نیز به همین دلیل است. در این بنا خصوصیات و پیشرفتهایی دیده می‌شود که نشان‌دهنده انتساب آن به اواخر دوره صفویست.

سیر تحولات:

با شکوفایی اقتصاد ایران در عصر صفوی ، ساختن بناهای عظیم و سودمند چون بازار ، مدرسه ، پل ، سد ، آب انبار ، مسجد و برج کبوتر رواج یافت اما شاخص ترین بناهای آن دوره مجموعه کاروانسراهاست.

مهمانسرای عباسی اصفهان با ۳۲۰ سال قدمت تاریخی ، در سال های حکومت آخرین پادشاه صفوی شاه سلطان حسین ساخته شد.

شاه سلطان حسین این مجموعه را به مادرش پیشکش کرد از این رو به کاروانسرای مادرشاه مشهور شد. مادر شاه سلطان حسین هم کاروانسرا را وقف مدرسه چهارباغ کرد که عواید آن برای نگهداری از مدرسه و معاش طلاب استفاده شود.

از کاروانسراها علاوه بر اقامت کاروانیان و بازرگانان به عنوان فضایی برای نگهداری کالا و مبادلات بازرگانی هم استفاده می شد. سادگی و در عین حال زیبایی کاروانسرای مادرشاه با فضایی دلگشا و آرام ، شکوه و زیبایی میدان نقش جهان را به یاد می آورد .

هم اکنون مهمانسرای عباسی اصفهان به لحاظ پیشینه تاریخی سیصد ساله و ویژگی کاربردی و نیز آثار هنری ارزشمندی در قالب هنرهای اسلامی و ایرانی به عنوان یک موزه گرانبها و کهن ترین هتل دنیا شهرت دارد.

تاریخچه:

تا سال ۱۳۰۲ هجری این محل کاربری نظامی داشت و سپس به عنوان انبار قند و شکر از آن استفاده شد. بین سال های ۱۳۱۰ تا ۱۳۳۰ در نزاعی که بین طلاب مدرسه چهارباغ و آقای پاقلعه ای در گرفت ، موقوفه مدرسه به تملک سیدالعراقین درآمد و بعد از آن یکی از تجار اصفهان به نام مثقالی با ارایه اسناد جعلی ادعای مالکیت کاروانسرا را مطرح کرد.

ارزشهای معماری:

این کاروانسرا در دو طبقه و صحن وسیع ساخته شده که از میان آن نهر فرشادی می گذرد و هنوز وضع بنا استحکام و فضای آن هر بیننده ای را حیران می کند. پس از حمله افغان ها به اصفهان در سال ۱۱۳۴ هجری قمری و انقراض دولت صفوی این کاروانسرا آسیب زیادی دید ولی در زمان ظل السلطان حاکم وقت قاجار در اصفهان ، این بنا بازسازی و برای استقرار سواره نظام سربازان وی از آن استفاده شد.

ارزشهای معماری:

اصول کامل باغسازی ایرانی در این بنا دیده می شود:

- (1) تقارن
- (2) سلسله مراتب
- (3) مرکزیت
- (4) ریتم
- (5) تنوع در وحدت ، وحدت در تنوع
- (6) تقسیم باغ غالباً به چهار بخش
- (7) استفاده از خطوط راست در طراحی (هندسه مستطیلی)
- (8) استفاده از یک جوی اصلی
- (9) استفاده از استخرهای وسیع به عنوان آینه و زیبایی چشم انداز مقابل کوشک
- (10) کاشت درخت میوه در قسمت بزرگی از باغ
- (11) فقدان فضای سبز بیهوده
- (12) نظم و تناسب
- (13) برخوردار از حرمت و محرمیت
- (14) تقدیس آب
- (15) منزله از بیهودگی و افراط و تفریط
- (16) مساعد با قناعت و صرفه جویی
- (17) مجهز به پایداری
- (18) محوره‌های آب
- (19) پرسپکتیوهای تشدید شونده

ارزشهای معماری:

باغسازی ایرانی

FarsiCad.Com

ارزشهای معماری:

باغسازی ایرانی

در سال ۱۳۳۶ شمسی دولت وقت تصمیم گرفت تا با توجه به افزایش سفر جهانگردان و گردشگران خارجی به اصفهان و نبود امکانات اقامتی مناسب در این شهر ، این کاروانسرا را به یک هتل بین المللی تبدیل کند.

بر این اساس اجاره نامه ای بین بیمه ایران و اداره اوقاف اصفهان در اسفندماه این سال منعقد شد که بر اساس آن ، بیمه ایران موظف شد به هزینه خود مهمانخانه ای در مورد اجاره بسازد.

در اجاره نامه این کاروانسرا تاکید شده که تمام اعیانی که به وسیله شرکت بیمه ساخته شود ، متعلق به شرکت مذکور است. علاوه بر این نقشه مهمانخانه و عملیات ساختمانی باید با قانون عتیقات از لحاظ ابنیه تاریخی مغایرت نداشته باشد.

چند ماه بعد از قرارداد مراسم کلنگ زنی این مجموعه با نام «هتل شاه عباس» انجام و عملیات ساختمانی آن شروع شد که با این کار این بنای تاریخی از تخریب و انهدام جدی نجات یافت.

در بازسازی کاروانسرا دو هدف حفظ و اصالت نمای بیرون و تبدیل حجره های کاروانسرا به اتاق اقامتی مناسب مورد توجه قرار گرفت. بر این اساس ابتدا دیوارها و سقف ها بازسازی و اجزای آسیب دیده مهار و قالب بندی شد.

از خشت خام و آجر و بتون برای تقویت استحکام بنا و برای بازسازی بنا از طرح های اصیل ایرانی استفاده شد. آرایش داخلی بنا نیز به گونه ای طراحی شد که بیانگر جلوه های اصیل هنر ایرانی باشد.

از خشت خام و آجر و بتون برای تقویت استحکام بنا و برای بازسازی بنا از طرح های اصیل ایرانی استفاده شد. آرایش داخلی بنا نیز به گونه ای طراحی شد که بیانگر جلوه های اصیل هنر ایرانی باشد.

تزئین نمای داخلی مهمانسرا را گروهی ۱۵۰ نفری به نام گروه هنری مهر که زبده ترین و برجسته ترین هنرمندان طراح ، نقش پرداز گچبر مشبک ساز و آئینه کار اصفهانی بودند ، انجام دادند و سرانجام بازسازی کاروانسرا در سال ۱۳۴۵ خورشیدی به پایان رسید.

مهمانسرای عباسی با ۲۳۱ اتاق ، سوئیت و آپارتمان که مطابق با استانداردهای بین المللی ساخته شده اند ، سالانه پذیرای هزاران مهمان و گردشگر داخلی و خارجی از اقصی نقاط جهان و همچنین دهها هیات از میهمانان عالی رتبه سیاسی و شخصیت های بین المللی است.

در ۴۰ سال گذشته بیش از ۱۵۰ شخصیت مطرح جهان در این هتل اقامت داشتند که قرار است مجموعه این اطلاعات به صورت کتاب منتشر شود.

سوئیت های این هتل به سبک معماری صفوی و قاجار با فضایی رویایی ، مقرنس های زیبا ، دیوارنگاری و مذهب است که معماری عصر خود را برای میهمانان تداعی می کند.

از بخش های قابل توجه این مهمانسرا رستوران ها و تالارهای متعدد آن است که برای هر یک به نام یکی از بناهای مشهور اصفهان نامگذاری و تزئینات هر یک شبیه به آن اثر انتخاب شده است .

تالارهای چهلستون ، عالی قاپو ، زرین ، نقش جهان و فیروزه از جمله تالارهای پذیرایی این مهمانسرا هستند . رستوران و محیط باز چشم انداز به گونه ای است که میهمانان می توانند علاوه بر استفاده از امکانات رستوران ، از بام مهمانسرا شهر زیبای اصفهان و بنای باشکوه آن را نظاره کنند

نام کاروانسرا	موقعیت	زمان ساخت	زیر بنا	اقلیم	مصالح ساخت
قلعه خرگوشی	جاده یزد - اصفهان	صفوی	6400 متر مربع	گرم و خشک	سنگ گرانیات و آجر
قصر بهرام	جاده گرمسار - ورامین	صفوی	2500 متر مربع	گرم و خشک	خشت و گل
افضل	شوشتر	قاجاریه	1000 متر مربع	گرم و مرطوب	آجر
مادرشاه	اصفهان	صفوی	10000 متر مربع	گرم و خشک	آجر

نام کاروانسرا	نوع پلان	نوع تزئینات	محراب	برج دیده بانی	کاربریهای جانبی
قلعه خرگوشی	چهار ایوانی با حیاط مرکزی	آجر بندی	1 عدد	5 عدد	رصدخانه
قصر بهرام	چهار ایوانی با حیاط مرکزی	آجر بندی و سنگ کاری	ندارد	4 عدد	شکارگاه
افضل	شبستانی با گودال باغچه	گچ کاری و چوب کاری به سبکهای عربی	ندارد	ندارد	انبار غلات
مادرشاه	چهار ایوانی با حیاط مرکزی و باغسازی ایزانی	زرگری ، قلمزنی ، کاشیکاری و چوبیبری	1 عدد	ندارد	مدرسه